

Jožef Kunič

Ambasador vseh

Založba Tuma, Ljubljana 2004, str. 207,
5.900 SIT (ISBN: 961-6470-31-0).

Slovenska diplomatska memoaristika je bogatejša za novo knjigo. Avtor je eden redkih, ki so v diplomacijo prišli iz gospodarstva in se prelevili v karijerne diplomate. Navedena značilnost gotovo mestoma vpliva na njegov bolj direkten način pisanja, večjo prostodušnost in poučnost. Avtor sodi med tiste redke posameznike, ki so memoare izdali še za časa svoje aktivne diplomatske službe. Od leta 2003 je predsednik Slovenskega društva za mednarodne odnose. Pred tem je v zunanjem ministrstvu vodil center za analize, bil veleposlanik v Parizu in Teheranu ter v začetku devetdesetih vodja predstavništva Ljubljanske banke v Teheranu in v Abidžanu.

Že pri prvem stiku z besedilom opazimo njegov dvojni tok. Na eni strani gre za poglavja, ki so izrazito avtobiografska, z opaznimi vložki o družinski preteklosti, na drugi strani za tista, ki se osredotočajo na diplomacijo kot poklic, dejavnost in organizacijo, čeprav tudi slednjim ne manjka avtobiografskih potrditev tistega, kar beremo kot zanimiva strokovna razglabljanja. Zaradi tega knjiga deloma odstopa od predstav o klasični memoaristiki; v slovenskem diplomatskem berivu bi jo žanrovsko lahko umestili med Golobove (1992) in Capudrove (1999) memoare. K tej dvojni naravi teksta moramo dodati še opazen podton: avtor večino razmišljanj opremi z optiko male države, njenih predstav, potreb in percepcij. V tem je gotovo dodatna vrednost njegovih zapisov. Besedilo se v celoti bere tekoče in

deluje sveže ter je pomemben prispevek k prikazovanju in pojasnjevanju klasične in sodobne diplomacije. Knjiga je tudi kronologija prvih let slovenskega delovanja v mednarodni skupnosti, ki jo beremo skozi nizanje številnih in raznolikih izkušenj ter odpiranje raznovrstnih tem, pri čemer v ospredje ves čas stopa avtorjevo jasno pozitivno zavzemanje za takega diplomata – veleposlanika – ki je predstavnik države in kot tak v svojem delu ni prvenstveno politično motiviran. Diplomata je v državni službi in avtor si je to – kot izvemo na več mestih – želel postati že dolgo.

Knjigo ob predgovoru sestavlja petnajst poglavij, ki obravnavajo ključne in tipične teme iz diplomatskega in diplomatovega življenja (npr. jezik, znanje, kadri, mediji, lojalnost, partnerji, čenče itd.). Tako nam predstavi in komentira večino tistega, s čimer se diplomat, tako v zunanjem ministrstvu kot na diplomatskem parketu v tujini, sreča v napor-nem vsakdanu. Že na samem začetku opozori na pomembno, pionirsko vlogo gospodarskih (npr. Iskra) in bančnih predstavništev (Ljubljanska banka) v izgradnji slovenske diplomacije. (str. 19–20) Za poučenega bralca so posebej zanimiva poglavja o zunanji politiki, domači javnosti in medijih, v vsebinskem smislu pa gotovo izstopa zadnje poglavje – Diplomacija prihodnosti, v katerem avtor nazorno in spretno govori o prihodnosti te dejavnosti.

Vsekakor se lahko strinjamo z njegovo ugotovitvijo, da »je zunanja politika malih držav mnogo zahtevnejše področje, kot to velja za velike« (str. 21) in da je »osnovni, takorekoč dominantni interes vsake male države /je/ ostati na zemljevidu«. (str. 23). Potem ko pragmatično in z načelno pozo kritično obravnava to področje, ga povzame z ugotovitvijo oz.

»s preprostim dejstvom: majhni narodi se morajo na področju zunanje politike ukvarjati predvsem s področjem neposrednih nacionalnih interesov.« (str. 31). Poglavje sklene s premislekom, ki ga izrazi v obliki nasveta, namreč, da so za malo državo prednostnega pomena odnosi s sosedi, zatem ohranjanje dobrih odnosov z vodilno svetovno silo (katerakoli pač to v določenem trenutku je) in vzdrževanje stikov s posamezniki, ki nastopajo na svetovni sceni in ki imajo velik, četudi neformalen vpliv na svetovno dogajanje. Morda je ravno to poglavje tisto, kjer bi avtor lahko bolj neposredno poudaril vpliv članstva v mednarodnih povezavah, kot sta EU in Nato, na oblikovanje zunanje politike zlasti male države.

Javnost je v minulem stoletju postala tisti nepogrešljiv dejavnik, ki ne samo da kaže naraščajoč interes za vpogled v urejanje zunanjepolitičnih vprašanj, ampak nanje vedno bolj tudi vpliva. Dobrašen del tega pojava se da razložiti z naraščajočim vplivom medijev, ki so zaradi tehnološkega razvoja danes sposobni dobesedno v istem hipu, ko se kaj zgodi, prenesti informacijo o tem dogodku. To dejstvo postavlja diplomate v zahtevno pozicijo, ko se povečujejo možnosti vpogleda v njihovo delo in takojšnjega kritičnega odziva nanj. Zato so diplomati vse bolj izpostavljeni tudi pojavljanju v domači in tuji javnosti, kjer morajo govoriti o tistem, o čemer praviloma naj ne bi. Avtor s tem opozarja na t. i. informacijski paradoks (str. 136), ko morajo zunanjepolitični akterji obveščati javnost o svojem delu in si s tem pridobivati njeno zaupanje, hkrati pa ne poslabšati svojih pogajalskih pozicij. Ko govori o vlogi medijev, avtor opozori na problem odtekanja zaupnih informacij in na dejstvo, da imajo nekateri novinarji tudi v sloven-

skem primeru dostop do notranjih informacij, ki naj sicer ne bi bile dostopne javnosti. Ob tem lahko opozorimo na to, kako je obdobje vzpostavljanja slovenske diplomacije sovpadlo z odpiranjem diplomacije javnosti in s pojavom t. i. javne diplomacije. Lahko bi celo rekli, da je slovenska diplomacija že od samega začetka v središču javne pozornosti. Če so še pred dvema desetletjema diplomati v večini držav ostajali v ozadju, je danes precej drugače: zdi se, da je njihovo nastopanje v javnosti oz. na medijski sceni povsem vsakodneven, običajen pojav. Verjetno lahko tudi kar zapišemo, da to dejstvo ne olajšuje dela ne enim ne drugim. Ker velikokrat slišimo uradna pojasnila, da določen medij ni dobro prenesel izjave visokega diplomata, avtor svetuje, da »naj bodo diplomati previdni v komuniciranju: povzeti bodo korrektno, njihovim izgovorom, češ da je bil nesporazum, pa bodo verjeli le naivni ali pa tisti brez izkušenj.« (str. 158)

Omenili smo, da je zadnje poglavje napisano nazorno in spretno. Nazorno, ker nam predstavi vrsto razmišljanj o bodoči vlogi diplomacije v svetu medijev in globalne soodvisnosti. To vpliva na spreminjanje marsikatere klasične diplomatske funkcije: diplomati so vedno manj udeleženi v klasičnih pogajanjih, vedno bolj se ukvarjajo z gospodarskimi vprašanji, manj je klasičnega poročanja in več je pojasnjevanja ozadij ter iskanja možnosti vplivanja na sprejemanje odločitev, med diplomati pa pridobivajo na ceni odkritost, dober značaj in verodostojnost. Diplomata je torej za svojo državo lahko koristen le, če živi in deluje v lokalnem okolju (str. 195), kar pomeni, da je dostikrat slišano vprašanje o potrebnosti diplomata na terenu gotovo odveč. Ker nobena telefonska linija, noben telefaks, nobena elek-

tronska pošta ne morejo nadomestiti telnih medčloveških vezi, bodo zato predvsem diplomati pripomogli k poglobljanju medsebojnih odnosov med državami in k odpravljanju sporov, takšna diplomacija pa bo čedalje potrebnejša. (str. 193–4) Zadnje poglavje, morda pa tudi kar osnovno sporočilo celotne knjige, se izteče v naslednjo ugotovitev: »Vendar bo diplomacija uspešna le, če bo mnogo bolj kot doslej delovala v svojem primarnem bistvu, to je z osebnimi stiki, s prijateljskim povezovanjem s pomembnimi osebami ter z lucidnim opazovanjem in predvidevanjem, kaj bo druga stran najverjetneje naredila«. (str. 198) Spretno pa je to poglavje napisano zato, ker ga avtor postavi v okvir pogovora z znancem, ki ga sreča na letališču: kakopak, saj diplomati potujejo in letališke lože prvega razreda so znane po tem, da v njih vedno srečaš diplomate. Diplomati torej vedno bolj potujejo, saj je vse pogostejše treba predstavljati, pojasnjevati, a tudi zagovarjati stališča svoje države.

Avtor je marsikje kritičen (in samokritičen) do diplomatskih poslov in tudi do nekaterih primerov iz slovenske prakse. O njih in o avtorjevih ocenah si bo bralec ustvaril stališče sam. Če pozna diplomacijo, mu bo ta knjiga gotovo dodala kakšen pomemben odtенок; če je ne pozna, mu bo avtor z nazornim ubesedovanjem in preprostim stilom, ki zadene v bistvo, omogočil vpogled v nekaj novega. Vsekakor pa je to še en zapis več o prvih letih slovenske države, ki ga podaja karierni diplomat, ko dodaja svoj pogled in izkušnjo iz tistega prelomnega časa, ki je bil poln izzivov, dilem in priložnosti. Pomembno je še njegovo opazno zavzemanje za profesionalno diplomatsko službo, ki ne sme biti opredeljena s strankarskim delova-

njem, in ki mora imeti za izhodišče svojega delovanja ambicijo zastopati svojo državo kot celoto. Za širšo publiko je tudi pomembno, da knjiga ni pisana v šifrah, ki bi jih razumeli le redki posamezniki, ki bi jih avtor morda želel hvaliti ali pa se ob njih spotikati, temveč v jeziku, ki diplomacijo približa, pritegne in dodatno osvetli.

Avtor strne predgovor s pojasnilom, da je hotel s knjigo pokazati, kako se naj bi v določenih situacijah ravnalo in česa bi se bilo treba izogibati, in doda upanje, da se bo bralec v podobnih okoliščinah, ki jih avtor opisuje, bolje znašel. Knjiga pa seveda ni namenjena samo diplomatom, ampak še bolj tistim, ki želijo o tem poklicu zvedeti kaj več, pa najsi gre za študente, širšo publiko ali pa za pisce analov. Ker iz prve roke opisuje začetna leta slovenske diplomacije in zunanje politike, ob tem pa razglablja o diplomaciji nasploh, je knjiga dobrodošel vodič po tej, za našo publiko še vedno novi tematiki.

Tomaž KRPIČ

Slavko Splichal

Javno mnenje: Teoretski razvoj in spori v 20. stoletju

Fakulteta za družbene vede – Zbirka Javnost, Ljubljana 2005, str. V + 395, 4.500,00 SIT (ISBN: 961-235-191-0) 1. ponatis

Ni ravno navada, da bi ponatis neke knjige pospremili z njeno recenzijo. Sploh v primeru, ko ne gre za prenovljeno izdajo. Nenazadnje je od časa, ko je knjiga prvič ugledala luč sveta, minilo že kar nekaj časa. A vedno enkrat pride čas, ko velja vsako pravilo prelomiti z iz-